

**VIỆT
NAM**

**PHẬT
GIÁO**

SỬ CA

TNT Mặc Giang

MỤC LỤC

Lời tác giả

01. Khởi dòng (Câu 01 - 42)
  02. Cái nôi Phật Giáo Luy Lâu (Câu 43 - 130)
  03. PGVN Thế kỷ Thứ 3 - 5 (Câu 131 - 174)
  04. PGVN Thiên Phái Thứ Nhất (Câu 175 - 242)
  05. Tăng Đoàn Việt Nam xuất du (Câu 243 - 358)
  06. Đem chuông đi đánh xứ người (Câu 359 - 446)
  07. PGVN Thiên Phái Thứ Hai (Câu 447 - 502)
  08. Đất nước độc lập thái bình (Câu 503 - 542)
  09. Dân tộc và Phật Giáo (Câu 543 - 578)
  10. PGVN Triều đại Nhà Đinh (Câu 579 - 614)
  11. PGVN Triều đại Nhà Tiền Lê (Câu 615 - 654)
  12. PGVN Triều đại Lý - Trần (Câu 655 - 694)
  13. PGVN Thiên Phái Thứ Ba (Câu 695 - 726)
  14. Thiên Phái Trúc Lâm của PGVN (Câu 727 - 778)
  15. PGVN 14 Thuộc Minh (Câu 779 - 806)
  16. PGVN Triều đại Hậu Lê (Câu 807 - 874)
  17. PGVN Phái Tào Động (Câu 875 - 890)
  18. PGVN Phái Liên Tôn (Câu 891 - 922)
  19. PGVN Phái Nguyên Thiều (Câu 923 - 966)
  20. PGVN Phái Minh Hải (Câu 967 - 998)
  21. PGVN Phái Liễu Quán (Câu 999 - 1042)
  22. PGVN Đất Phương Nam (Câu 1043 - 1078)
  23. PGVN Triều đại Nhà Nguyễn (Câu 1079 - 1146)
  24. Thế kỷ 20 đến cận hiện đại:
    - * Hậu họa khôn lường (Câu 1147 - 1178)
    - * 50 năm chấn hưng PG (Câu 1179 - 1222)
    - * Tổng Hội Phật Giáo Việt Nam (Câu 1223 - 1286)
    - * Phật Giáo Nguyên Thủy (Câu 1287 - 1322)
    - * Phật Giáo Khất Sĩ (Câu 1323 - 1342)
    - * Pháp nạn Phật Giáo 1963 (Câu 1343 - 1434)
    - * Giáo Hội PGVN Thống Nhất (Câu 1435 - 1490)
    - * Cận tới hiện đại (Câu 1491 - 1530)
-

LỜI TÁC GIẢ

Vào năm 2003 khi thảo Vạn Hữu Trường Ca được nửa chừng, bèn nghĩ có lẽ dừng lại để sau này sẽ tiếp để đi vào Việt Nam Thi Sử Hùng Ca trước, và mọi thể dạng mang sắc thái tình tự, dân tộc, quê hương, nhân sinh, mọi ngõ ngách cuộc đời và nhân thế, các sự kiện diễn ra, nghe tiếng kêu đồng loại,... đã hơn 34 năm qua, dĩ nhiên là vẫn vẫn, còn vẫn xuôi thì ít bởi ít khả năng vốn liếng thiên tư. Đến nay đã gần 1,700 bài khác nhau (một ngàn bảy trăm). Hai tuần trước chợt nhớ Vạn Hữu Trường Ca còn dang dở, dành vài ngày đi nốt và hoàn tất.

Tựa đề "Việt Nam Phật Giáo Sử Ca" đã xuất hiện trong đầu cùng lúc khi vào chuyện "Vạn Hữu" và "Thi Sử" nói trên, thời gian thấm thoát thoi đưa mới đó mà đăng đăng đã hơn 13 năm rồi, vẫn chỉ là cái tựa đề đeo đẳng, nhiều lần chợt thoáng đề nặng tâm tư, chìm sâu thao thức, chứ nhân và duyên chưa có cơ hội tụ để bắt tay.

Gần đây do bị bệnh cảm, nhẹ thôi, không đáng gì, tuy nhiên làm cho uể oải dễ mệt nên giảm các sinh hoạt hay lao tác khác, ở trong liêu nhiều hơn. Tự ngầm đây có lẽ là thời điểm thích hợp nhất. Thế là một nửa còn lại "Vạn Hữu" vài ngày đã xong như nói trên, và đi tiếp vào chuyện Phật Giáo Sử Ca.

Gần 50 năm trước đã đọc Việt Nam Phật Giáo Sử Lược của Ngài Mật Thể. Hơn 15 năm trước xem tiếp Việt Nam Phật Giáo Sử Luận của Nguyễn Lang (Ngài Nhất Hạnh). 10 năm đồ lại có xem Đạo Phật và Dòng Sử Việt của Ngài Đức Nhuận. Hơn 5 năm gần đây đọc tiếp Lịch Sử Phật Giáo Việt Nam của Viện Triết Học. Còn các tác phẩm: 50 Năm Chấn Hưng Phật Giáo của Ngài Thiện Hoa; Tăng Già Việt Nam của Ngài Trí Quang; Phật Giáo Tranh Đấu của Đuốc Tuệ đã đọc 40 năm trước, và đọc lại cùng với quyển Hai Ngàn Năm Việt Nam và Phật Giáo của Ts Lý Khôi Việt những hơn 30 năm rồi, trong đó có Thiên Sư Việt Nam của Ngài Thanh Từ nữa, hơi sau.

Đã lục tìm Phật Giáo Sử Ca qua văn vắn để xem, học hỏi nhưng chừng như chưa có thì phải. Tựa đề ấy đã đeo dính liền suốt mười mấy năm, đôi khi trở thành thao thức và đề nặng trong lòng. Nên không ngần ngại tài hèn đức mỏng sở học ít ỏi, cũng không e leo núi băng rừng, đâm vào đá tảng hòn chông hay thung lũng hầm hố chông gai 2000 năm theo bóng thời gian.

Vốn như tựa đề là Sử Ca, tức một bài ca dài về Phật Giáo Sử Việt, đương nhiên tự nó theo cung bậc âm điệu giới hạn của một bài ca, dù cao thấp thăng trầm hay đa âm đơn điệu. Khen chê, cảm nghĩ, đánh giá, không

đáng hay đón nhận, đều xin cảm ơn. Nếu ngại hay e các yếu tố này, thì nó đã không có mặt.

Đi vào chuyện với các tác phẩm nêu trên ở trên bàn cùng với Việt Nam Sử Lược của Trần Trọng Kim; Việt Sử Toàn Thư của Phạm Văn Sơn; Địa Lý Việt Nam của Nguyễn Khắc Ngữ & Phạm Đình Tiếu. Sau 8 ngày cuối tháng 8 đầu tháng 9, được 1,530 câu, xong và kết thúc.

Nếu được và đón nhận, xem như một công hiến chân thành cho Đạo Pháp và văn hóa Phật Sử Việt. Nếu chê và không đáng, cũng xem như một công hiến nhưng bất toại cùng tự thân về với cát bụi theo bóng vô thường.

Ngày 06-9-2016
TNT Mặc Giang

KHOI DÒNG

Việt Nam Phật Giáo Sử Ca
02 Hai ngàn năm trên nước nhà Việt Nam

Hai ngàn năm huy hoàng tuyệt mỹ
Hai ngàn năm tuyệt ý tinh kỳ
Truyền thừa đạo lý từ bi
06 Thượng hoằng hạ hóa, độ vì chúng sanh

Chư Tổ Sư xuất trần chấn tích
Chư Thánh Đức tục diệm ấn tâm
Xây nền Phật Pháp uyên thâm
10 Dựng tảng chân lý cao ngần Thế Tôn

Chuyển Huệ Mạng trường tồn bất diệt
Truyền Pháp Đăng bất tuyệt không thời
Ngàn năm phổ chiếu nơi nơi
14 Muôn năm tỏa rạng cứu đời phù sinh

Chư Tôn Sư hiển mình Đạo Pháp
Chư Cổ Đức uyên áo phụng vì
Hàng hàng hậu duệ lượng suy
18 Lốp lốp hậu học thuận tùy xiển dương

Phật Pháp Đăng Pháp Vương vi diệu
Ba Tầng Kinh Luật Luận thượng thừa

Ba ngàn thế giới tôn thờ
22 Chúng sinh vạn loại đều nhờ đức ân

Ân Phật, Tổ bi lân tế độ
Ân Thánh, Hiền gia hộ từ nghiêm
Để cho chánh pháp hồng truyền
26 Để cho chánh đạo vững thuyền chuyển lưu

Đạo Giải Thoát thời thời thường trụ
Đạo Từ Bi thế thế trường tồn
Dung thông quốc độ biên cương
30 Phổ chiếu muôn hướng ngàn phương an lành

Chân thành vén bức rèm quá khứ
Xin lần mò tìm dấu vết xưa
Ngàn năm sử tích đã thừa
34 Chắp tay trân trọng tôn thờ khắc ghi

Ngưỡng nguyện Đức Từ Bi gia hộ
Ngưỡng nguyện Chư Tôn Đức thù từ
Mở trang lịch sử thắm tô
38 Việt Nam Phật Giáo cơ đồ vĩnh nhiên

Thấp tâm hương kiền thiên đảnh lễ
Đức Bổn Sư Từ Phụ chứng minh
Việt Nam Phật Giáo rạng danh
42 Hai ngàn năm sử đan thanh nói truyền.

CÁI NÔI PHẬT GIÁO LUY LÂU

Thế kỷ thứ 1,2,3

Việt Nam ta có miền Đất Phật
Đã hình thành sớm nhất từ đầu
Cái nôi Phật Giáo Luy Lâu
46 Trung tâm địa chính Giao Châu bấy giờ

Vào thế kỷ ban sơ Tây lịch
Đạo Phật truyền chấn tích tại đây
Ngay từ cái thuở nguyên khai
50 Luy Lâu Phật Giáo kết đài diệu liên

Đạo Vàng tỏa khắp miền khắp chốn
Tiếng chuông ngân sáng sớm chiều hôm
Thị thành cho đến nông thôn
54 Người người quy hướng ngưỡng tôn tri hành

Ngài Mâu Tử chí thành học Phật
Khương Tăng Hội thế phát xuất gia
Ma Ha Kỳ Vực kết hoa
58 Chi Cương Lương thấp tòa nhà Như Lai

Tứ thứ nhất thứ hai thế kỷ
Hay thứ ba cho chí về sau
Khởi từ Phật Giáo Luy Lâu
62 Việt Nam ta tức Giao Châu một thời

Đọc sử sách cúi đầu ngưỡng vọng
Và kính thương hình bóng tiền nhân
Một vùng Đất Bắc cơ càn
66 Cái nôi dân tộc Rồng Tiên - Lạc Hồng

Xin đánh lễ Liệt Tông Liệt Tổ
Xin khấu đầu Quốc Tổ Hùng Vương
Dựng xây tổ quốc giang sơn
70 Cầu thành đất nước quê hương năm ngàn

Năm ngàn năm muôn ngàn tình tự
Năm ngàn năm tích tụ hùng thiêng
Việt Nam gấm vóc Ba Miền
74 Bắc Nam Trung quyện hồn thiêng muôn đời

Vốn Phật Giáo không rời Dân tộc
Dù đi sau cột mốc ba ngàn
Nhưng hai là một tương lân
78 Xưa nay bất biến, cổ kim không màng

Không luận suy không phân không tích
Cứ nhìn đi từng tác từng ly
Dân tộc - Phật Giáo tuyệt kỳ
82 Không hai không một đồng thì có nhau

Nhờ Phật Giáo nhuận màu Dân tộc
Nhờ Dân tộc nhuận sắc quê hương
Nhu hoa tự có mùi hương
86 Như đồng ruộng lúa như nương nắng chiều

Xin tạm gác cầu kiều bắc nhịp
Qua cầu tre chuyển tiếp Luy Lâu
Luy Lâu nằm ở nơi đâu
90 Nay là Hà Bắc trung châu Sông Hồng

Vùng châu thổ ba bông hoa nở
Như một cây mà trở ba hoa
Bên này đích thị Cổ Loa
94 Long Biên bên đó chan hòa Luy Lâu

Sông Đuống, sông Lục Đầu nước chảy
Sông Thái Bình cùng vẫy sóng reo
Sông Hồng mái đẫy đưa chèo
98 Cái nô Dân tộc đặng đeo "Đồng bào"

Sau sau nữa Thăng Long - Hà Nội
Sau sau nữa mới Huế - Sài Gòn
Sau sau nữa mới Ba Miền
102 Bắc Nam Trung chung con thuyền Việt Nam

Khởi đi từ Luy Lâu đất Phật
Có chùa chiền bảo tháp tôn nghiêm
Dịch Kinh tới bộ mười lăm
106 Tăng Già Tăng Lữ năm trăm hơn rồi

Nên mặc nhiên là nơi gốc cội
Phật Giáo đã tắm gội Luy Lâu
Ngay từ thế kỷ ban đầu
110 Thứ hai nhuận sắc thứ ba nhuận màu

Xin bái vọng Luy Lâu Phật Giáo
Và nhớ thương hình bóng Giao Châu
Hai ngàn năm đã quá lâu
114 Người xưa biệt bóng người sau chạnh lòng

Dẫu cho rằng khơi dòng du nhập
Đừng cho rằng trầm tích kiếm chương
Bốn Ngài: Mậu Bác, Cương Lương
118 Kỳ Vực, Tăng Hội hồ tương khơi nguồn

Kể từ đó tiếng chuông Phật Giáo
Và từ đó Phật Giáo Việt Nam
Tính ra đã hai ngàn năm
122 Việt Nam - Phật Giáo như trăng óng vàng

Cùng hòa nhịp mở đường khai lối
Cùng hồ tương sớm tối chiều hôm
Sắt kia thấm nhuận cùng son
126 Sơn kia nhuận sắt tâm hồn Việt Nam

Chân thành thấp nén hương bái thỉnh
Xin dâng lên cổ kính cội nguồn
Tôn thờ Liệt Tổ Liệt Tông
130 Gia gia hộ hộ giống dòng Việt Nam.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM **Hậu Thế kỷ 3 đến cuối Thế kỷ 5**

Cả hơn hai trăm năm một thoáng
Bóng thời gian và bóng không gian
Khắc ghi đôi nét sử vàng
134 Thấm tô Phật Giáo Việt Nam thuở này

Như sắc thái Luy Lôu đề cập
Phật Giáo ta hưng phát lắm rồi
Ngài Kỳ Vực quy xứ thôi
138 Ngài Tăng Hội ra nước ngoài hóa du

Được triều đại Đông Ngô mời thỉnh
Vua Tôn Quyền thành kính quy y
Mở ra dấu ngoặc kinh kỳ
142 Việt Nam lưu xuất bước đi diễm hằng

Chi Cương Lương song hành đồng điệu

Cả hai Ngài viết sách dịch Kinh
Hiện còn một số nguyên trình
146 Nếu ai muốn biết tự mình sưu tra

Giờ xin được lược qua Thứ bốn
Cho đến hết Thế kỷ Thứ năm
Tòa nhà Phật Giáo Việt Nam
150 Có gì nổi bật nạm vàng điểm son

Có có chữ nét son tuyệt mỹ
Và có chữ kỳ vĩ tuyệt vời
Nhìn vào gương cũ điểm soi
154 Để cho con chữ dăng lời tán dương

Dạ xin vâng vô vàn trân trọng
Xin lưu danh hình bóng quý Ngài
Đạt Ma Đề Bà là ai
158 Là người Ấn Độ du hài An Nam

Trước Bồ Đề Đạt Ma - Đông Độ
Trở bông hoa Thiền học Trung Hoa
Thì Việt Nam cũng Đạt Ma
162 Khoảng nửa thế kỷ trở hoa trước rồi

Ngài Huệ Thắng cùng thời có mặt
Ngài Đạo Thiên đều nước Nam ta
Danh Tăng kiệt xuất tài hoa
166 Cùng nhiều vị khác ươm tòa hương sen

Ai muốn biết vào "Cao Tăng Truyện"
Còn riêng tôi một chuyến du hành
Du hành lược nét sử xanh
170 Tô son điểm phấn thấp vành trăng soi

Chuyến du hành xa xôi lắm lắm
Còn dặm ngàn thăm thăm nhiều khe
Hai ngàn năm sử chói lòa
174 Chỉ xin đan kết nụ hoa phương đài.

Thiền Phái Thứ Nhất tại VN

Sơ Tổ TỖ NI ĐA LƯU CHI Thế kỷ Thứ 6 và về sau

Ngài Tỳ Ni Lưu Chi Sơ Tổ
Mở dòng Thiền thứ nhất Việt Nam
Ngài trụ tại Chùa Pháp Vân
178 Tọa lạc tại tỉnh Hà Đông - Bắc Hà

Nơi xuất thân chính là Ấn Độ
Sang Trung Hoa du hóa một phen
Tam Tổ Tăng Xán khơi đèn
182 Truyền tâm ấn tín lên thuyền xuôi Nam

Ngài Pháp Hiền - Pháp Vân tọa chủ
Cung thỉnh Ngài thạch trụ Thiền gia
Phật Giáo Việt Nam mở ra
186 Tông môn Pháp phái chính là từ đây

Hai Thầy trò như cây thêm cội
Hai Thầy trò ươm gốc nảy chồi
Trở bông kết trái xanh tươi
190 Thơm hương tỏa nhụy đất trời Việt Nam

Hành trạng mãn an nhiên thị tịch
Công hạnh viên quả dếp Tây quy
Bên ngôi Tháp Cổ phụng vì
194 Ngàn năm hình bóng Lưu Chi nghiêng mình

Đệ nhị Tổ Pháp Hiền ưu việt
Sinh quận Chu Diên tỉnh Sơn Tây
Tư chất đã vốn hiển bày
198 Tu tập đã ngộ mặt mày bỗng lai

Pháp sư Đàm Thiên đà tán thán
Một Bò Tát sông nước An Nam
Tỳ Ni Tổ thấy rõ ràng
202 Truyền tâm ấn tín nhẹ nhàng tự nhiên

Khi Tổ tịch tinh chuyên độ nhiếp
Kế thế truyền thừa tiếp hậu lai

Mười chín đời kiệt xuất thay
206 Và sau đó nữa đến nay vẫn còn

Mở dấu ngoặc vòng tròn nho nhỏ
Thắp đèn khuya khi tỏ khi mờ
Ngân sương ngưng đọng tinh mơ
210 Long lanh ươm giọt ơ hờ điểm soi

Bóng không gian nay bồi mai lỡ
Bóng thời gian lúc mở lúc cài
"Trường không nhận quá" chim bay
216 "Ánh trầm hàn thủy" ô hay, thế à

Sáu trăm năm đã qua dài ngắn
Sáu thế kỷ là ngắn hay dài
Đếm một ắt phải đếm hai
218 Còn không không cả một hai chi hề

Chừng như vọng tiếng nghe đâu đó
Sử vô tình ai gõ mà nghe
Ve kêu to nhỏ mỗi hè
222 Có nghe không có nào "ve" cố tình

Chừng như muốn tơ tình gì thế
Nỗi niềm chi nói khẽ, nhỏ thôi
Xa xa bóng núi nghiêng đồi
226 Bềnh bồng mây trắng nổi trôi lưng trời

Tùy nghi vậy không mời không gọi
Có nói như không nói thế thôi
Con chữ nó chạy ghi lời
230 Vô ngôn bật ý sử thời khắc lưu

Sáu trăm năm trước thời là trước
Sáu thế kỷ sau tức thị sau
Rõ không cần phải tô màu
234 Không cần thêm bớt con tàu thời gian

Ngài Tăng Hội, Cương Lương, Mâu Bác
Ngài Ma Ha Kỳ Vực khởi đầu

Và bao nhiêu vị nối nhau
238 Sao không là vị Tổ Sư ban đầu

Ngài Tỳ Ni đời sau quá cách
Sáu năm năm chuyên mạch ít sao
Thôi xin không dám đâu nào
242 Chỉ xin đánh động khở vào sử xanh.

TẶNG ĐOÀN VIỆT NAM XUẤT DU

Ai cũng biết chuyện Đường Tam Tạng
Ngài Huyền Trang nhận chiếu xuất du
Đường xa vạn lý mịt mù
246 Tây Thiên nhả khói sương mờ giăng giăng

Thân độc lữ băng rừng vượt núi
Vượt dốc đèo hồ thẳm nguy nan
Khí thiêng thú dữ ngập tràn
250 Hiến thân vì Đạo lên đàng thỉnh Kinh

Hơn mười năm trâm mình Tây Trúc
Học, lục, tìm thư tịch mù sương
Ba tầng giáo điển Pháp vương
254 Thỉnh bao của báu quy hương làm giàu

Đường Huyền Trang về sau "đốt cháy"
Cháy sách vở phim ảnh Đông Tây
"Tây Du Ký" cõi trời mây
258 Trẻ già lớn bé chuyện này thao thao

Việt Nam ta cất cao tiếng nói
Một Tặng Đoàn sáu vị xuất chiêu
Tự thân, không chiếu, không điều
262 Vì Đạo tận hiến, không yêu không cầu

Cả sáu vị tuổi đời rất trẻ
Và khi tịch chưa quá sáu mươi
Chấp tay trao đóa sen tươi
268 Việt Nam Phật Giáo tuyệt vời, thua ai

Vẫn đồng dục ngẩng đầu đi tới
Vẫn mang hia giẫm đạp góc gai
Trong khi cam phận ách tai
270 Cái đô cái hộ dài dài Bắc phương

Vậy mà vẫn đường đường Tăng tướng
Vậy mà vẫn khí tượng trượng phu
Sống trên biển đục ao tù
274 Giẫm tan sỏi đá mịt mù trầm kha

Đây là khí con nhà Hồng Lạc
Đây là chất đỉnh đạc Rồng Tiên
Là Tăng Lữ cũng là dân
278 Của dân tộc Việt cháu con Vua Hùng

Phải hãnh diện vui mừng là phải
Phải tự hào thỏa chí Dân Nam
Xứng danh dân tộc Việt Nam
282 Xứng xanh đất nước Việt Nam tuyệt vời

Nhân nơi đây ngỏ lời tha thiết
Hỡi người người của Việt Nam ta
Kính mong nam nữ trẻ già
286 Chư Tôn, huynh đệ đồng là thế thôi

Tổ Tiên ta tuyệt vời siêu xuất
Ông Cha ta lắm liệt oai phong
Truyền trao huyết thống Lạc Hồng
290 Tinh hoa tiết liệt giống dòng Rồng Tiên

"Con nhà Tông, không lông cũng cánh"
"Cháu Lạc Hồng, không Rồng cũng Tiên"
Quảng đi ném quách cái khiên
294 Cái mâu, cái thuẫn, cái kiềng, cái gông

Không cần biết dù Đông hay Bắc
Không cần biết dù "Bạch" hay Tây
Việt Nam định sẵn xưa nay
298 Hễ ai đụng tới biết tay Lạc Hồng

Xin quay lại không rong đi nữa
Kéo thời gian lần nữa con thoi
Trên giàn Bầu gọi Bí ơi
302 Dưới giàn bồ ngót mỏng toi đâm chồi

Xin viết tiếp vươn ngoài vạn dặm
Cuộc Tăng Đoàn xuất hóa Việt Nam
Tuổi non như mạ xanh lam
306 Vây mà lúa chín trên đàng chuyển lưu

Ngài Vân Kỳ thường đi thuyết hóa
Quê Giao Châu xưa cũ của mình
Tình thông chữ Phạm đàm Kinh
310 Đã đến "Thất Lợi" giải, trình, luận, phân

Và thị tịch cơ phần đành đoạn
Tuổi ba mươi một thoáng phù sinh
Nguyện Ngài hiền giác tánh linh
314 Hồi đầu tiếp tục hành trình dở dang

Ngài Mộc Xoa lại càng xa xót
Tuổi hăm lăm quay gót về Tây
Người Giao Châu đi đó đây
318 Đi tới đất Phật chấp tay cúng dường

Bồ Đề Đạo Tràng vương Thánh tích
Ngài bỏ thân cát bụi bay bay
Xin Ngài nhớ nguyện quý này
322 Biết đâu Ngài đã từng quay trở về

Ngài Khuy Xung thì sao xin lược
Cũng Giao Châu và thật biệt tài
Tình thông ngoại ngữ hơn ai
326 Tích Lan, Ấn Độ lối cài dặm băng

Cội Bồ Đề viếng thăm đánh lễ
Vườn Trúc Lâm, Tinh xá Phật lưu
Nơi đây Ngài tịch xứ người
330 Tuổi còn rất trẻ ba mươi hết rồi

Ngài Huệ Diệm cũng Giao Châu nữa
Cũng xuất du hành đạo Tích Lan
Đệ tử của Ngài Vô Hành
334 Chắc chắn rất trẻ quá xanh mái đầu

Rồi quy tịch nơi đâu ở đó
Tuổi bao nhiêu không rõ không ràng
Tắm thân giả tạm không màng
338 Xin Ngài quay lại trên đàng độ sinh

Ngài Trí Hành, hành tung có khác
Quê Ái Châu - Thanh Hóa ngày nay
Trung Án hoàng hóa đêm ngày
342 Bắc Kinh lại đến ở đây cuối đời

Chùa Tín Già là nơi an trụ
Khi tịch biên thờ tự cũng đây
Quê mình còn lắm niềm tây
346 Quê người ngọn gió heo may lạnh lùng

Đại Thặng Đẳng Thiên Sư lưu tích
Quê Ái Châu xuất cách siêu phương
Trung Hoa một thoáng còn vương
350 Ngài được thọ giới với Đường Huyền Trang

Vốn đã tinh những Tàng kinh các
Lại còn thông Phạn, Hán như in
Tích Lan, Thiên Trúc đăng đàn
354 Quy tịch Chùa Bát Niết Bàn, sáu mươi

Như thế ấy không vui sao được
Một Tăng Đoàn tự xuất du phương
Hành tung ẩn tích phi thường
358 Dấu xưa chói lợi tâm gương đạo đời.

ĐEM CHUÔNG ĐI ĐÁNH XỬ NGƯỜI

Lại chuyện lạ tuyệt vời siêu liệt
Của An Nam nước Việt dấu yêu
Xem xong không trải chiếu điều

362 Tôi xin ném quách tiêu điều bút nghiên

Chuyện gì vậy coi chừng đó nhé
Uổng công lao Cha Mẹ sinh thành
Tổn gạo cơm, phí học hành
366 Ân Thầy ân bạn, xấu quàng cho ai

Không, nếu thế, tự tôi riêng gánh
Còn nếu thơm xin hiến xin dâng
Dâng vào nét đẹp sử vàng
370 Hiến vào gấm vóc giang san nước mình

Con chim Lạc xinh xinh ca hát
Con chim Hồng đồng hót vang vang
Không cần gảy khúc cung đàn
374 Tự cao cao vút, tự trầm trầm ca

Rõng vui vui chan hòa tình tự
Tiên mừng mừng tình tứ hân hoan
Hễ sắt thì phải có son
378 Hễ sáng đích thực là gương soi cùng

Vào chuyện nhé nhìn chung đánh giá
Thật khách quan đừng có riêng tư
Đã là chơn thật bất hư
382 Ném qua cửa sổ nào dư với thừa

Chuyện chí dị dù xưa vẫn mới
Chuyện cao kỳ nào đợi dật thù
Dẫu cho trái chiếu vải điều
386 Cũng chưa đủ thắm những siêu tuyệt này

Thời Nhà Đường là thời cực thịnh
Phật Giáo Tàu chấp cánh bay xa
Cao Tăng Tàu rất tinh hoa
390 Dân tộc cả nước Trung Hoa thái bình

Việt Nam ta oằn mình thống khổ
Cái ách tai đô hộ lần ba
Cả nước thở khói không ra

394 Đè đầu chận cổ can qua não lòng

Ách nạn một ngàn năm Bắc thuộc
Bao lầm than dân tộc điêu linh
Việt Nam không ánh bình minh
398 Tối tăm đen ngịt nhục hình thảm thương

Vậy mà chuyện phi thường xuất hiện
Việt Nam ta quả thật phi thường
Lò cừ nung nấu sắt son
402 Ách tai tôi luyện tinh tường tâm can

Vàng tinh anh đâu màng lửa đốt
Ngọc minh châu đâu ngại lao linh
Càng dũa càng đốt càng minh
406 Càng tinh nét ngọc càng xinh sắc vàng

Quê Đường - Lê Quý Đôn có trích
Trong sách "Kiến Văn Lục" chuyện này
Sách Hoa - Anh ngữ cũng bày
410 Việt Nam văn học bồi tài hay chưa

Ngài Nhật Nam Tặng ưa ẩn dật
Trụ chùa hang trong núi Trung Hoa
Người quê ở Nhật Nam ta
414 Đạo đức lòng lấy chói lòa Bắc phương

Thi hào Trương Tịch đề thơ kính
Rằng: "Sơn Trung tặng Nhật Nam Tặng"
Ngợi ca vàng nguyệt lung linh
418 Vàng trắng e thẹn bóng hình dân Nam

Ngài Vô Ngại thượng non, ta nữa
Chùa Sơn Tĩnh, Thanh Hóa, Cửu Châu
Trầm Thuyền Kỳ kính viếng hầu
422 Cũng đề thơ "Yết Cửu Châu..." vang lừng:

"Đại sĩ" thượng nhân "sanh Thiên Trúc"
Đại hạnh "Phân thân hóa Nhật Nam"
"Thiên nhiên sẵn thú tuyền lâm

426 "Rừng phơi áo giặt suối dầm nước hương"

Ngài Phụng Đình Pháp Sư được thỉnh
Vào Triều Đường trực kiến giảng Kinh
Diễn thuyết lão luyện cao minh

430 Bá quan văn võ nghiêng mình phục ba

Thi hào Dương Cự Nguyên đề tặng:
"Tống Phụng Đình Pháp Sư quy Nam"
Về, "Quần quít lòng Trường An"
434 "Cửa trời, vắng Kinh Kệ", ngàn xa khơi

Ngài Duy Giám Pháp Sư cũng vậy
Cung vua Đường giảng dạy nhiều năm
Đến khi tuổi hạc cao niên
438 Vọng về cố quận cố hương quay về

Thi hào Cổ Đảo dâng thơ tặng:
"Tống An Nam Duy Giám Pháp Sư"
Ngài về, sao nữ, thật ư
442 Tình quê cố quận Ngài ơi thì về

Chỉ chùng đó nghiêng thành đổ nước
Chỉ ngần đó nghiêng nước đổ thành
Về sau bao bậc tinh anh
446 Thêm trang kiệt xuất sử xanh vang lừng.

Thiền Phái Thứ Hai tại VN **Sơ Tổ VÔ NGÔN THÔNG** **Thế kỷ Thứ 9 và về sau**

Rừng Tam Tạng chập chùng thăm thăm
Núi Tôn Sư thâm thậm từ ân
Pháp mầu pháp vũ pháp vân
450 Rừng sâu sâu thăm núi ngàn ngàn cao

Việt Nam Phật Giáo vào trang sử
Phật Giáo Việt Nam kết đan thanh
Hàng hàng Pháp lữ đệ huynh

454 Lốp lốp Tứ chúng chân thành xiển dương

Tổ Sư Vô Ngôn Thông tiếp mạch
Hệ Phái Thiền xuất cách thứ hai
Việt Nam trân trọng kính Ngài
458 Tài bồi nội lực kết đài Tào Khê

Ngài ngộ nhập Tổ Sư Bách Trượng
Sang truyền trao chủ xứ nước ta
An trụ tại Chùa Kiến Sơ
462 Thuộc làng Phù Đổng tỉnh nhà Bắc Ninh

Chừng như vương bóng hình Đạt Ma
Tức na ná Đạt Ma Bồ Đề
Cửu niên diện bích nín khe
466 Ngài thì nhìn vách im re tháng ngày

Đã mấy năm trường Ngài vẫn thế
Chùa Kiến Sơ vẫn bật âm thanh
Duy nhất chỉ Ngài Cảm Thành
470 Nhận biết yếu chỉ ân cần phụng tri

Trải sáu năm đến thì quy nhất
Ngài truyền trao miên mật Cảm Thành
Đó là cũng chính Pháp danh
474 Gánh vác Nhị Tổ Cảm Thành - Vô Ngôn

Vô Ngôn Thông là tôn là chỉ
Âm hưởng từ Bách Trượng Thanh Quy
Thâm sâu quy củ vô nghi
478 Thiền môn thanh tịnh tu trì nghiêm trang

Đó mới là Đạo Vàng siêu tuyệt
Là Lời Vàng ưu việt vô song
Mạng mạch mới chảy tuôn dòng
482 Tào Khê mới vững sạch trong thời thời

Từ Lục Tổ kết hội Y Bát
Dụng tâm tâm ấn ấn truyền truyền
Tào Khê lan khắp mọi miền

486 Đông Tây Nam Bắc kiên thiên tín tri

Ngài Cảm Thành chờ Ngài lâu lắm
Quê Tiên Du thuộc tỉnh Bắc Ninh
Không ai biết họ biết tên
490 Xuất gia từ thuở đầu xanh, đợi Ngài

Nhiệm màu thay vô tâm huệ chiếu
Cao quý thay vô ngã thường chơn
Huý Ngài vốn đã Vô Ngôn
494 Nên thông thông tuệ, nên chơn chơn thường

Ngài Thiện Hội vương vương chi lạ
Thờ Cảm Thành hơn cả mười năm
Một lòng một dạ nhất tâm
498 Không tăng không giảm không thêm không mòn

Thành Tam Tổ Vô Ngôn Thiên phái
Và đơm hoa kết trái về sau
Mười lăm đời tiếp nối nhau
502 Ngàn năm in bóng con tàu Vô Ngôn.

ĐẤT NƯỚC ĐỘC LẬP THÁI BÌNH **Kết thúc 1,000 năm Bắc thuộc** **Nhớ ơn Tổ Quốc - Khẩu tạ Tiền Nhân**

Đất nước reo giang sơn độc lập
Dân tộc thoát ngoại thuộc Bắc phương
Con tàu thống nhất quê hương
506 Kéo chung cả nước vui mừng hoan ca

Trận Bạch Đằng cừu thù quét sạch
Một ngàn năm Bắc thuộc tiêu ma
Ngô Quyền dựng lại triều ca
510 Dân tộc tái thiết nước nhà Việt Nam

Một ngàn năm vô vàn thống khổ
Một ngàn năm chồng chất đọa đày
Vậy mà sống được là may
514 Vậy mà thoát được, ơn dày hồn thiêng

Một ngàn năm tiền nhân năm xuống
Mười thế kỷ xương máu chất chồng
Lựa là núi núi sông sông
518 Lựa là dòng giống Lạc Hồng ta ơi

May không bị đổi dời đồng hóa
May không bị biến thái tiêu vong
Hồn thiêng quyền quyền Tiên Rồng
522 Linh linh hiển hiển non sông nước này

Từ đó đến ngàn sau mãi gọi
Tiếng Việt Nam tiếng nói muôn đời
Dân Việt Nam sống thiên thu
526 Nước Việt Nam như thái hư vĩnh hằng

Thấp tâm hương dâng Hòn Sông Núi
Xin chấp tay khấu tạ tiền nhân
Đội ân cao cả vô ngần
530 Nhờ ân Liệt Tổ Liệt Tông mới còn

Đất nước còn là còn tất cả
Đất nước mất tất cả tiêu ma
À ơi quốc quốc gia gia
534 À ơi non nước cửa nhà Việt Nam

Không được quên ngàn năm Bắc thuộc
Không được quên Pháp thuộc trăm năm
Hăm một năm lắm đoạn trường
538 Đừng gieo rắc nữa quê hương của mình

Cùng tất cả cháu con Hồng Lạc
Cùng tất cả con cháu Rồng Tiên
Đất nước trên hết đừng quên
542 Dân tộc trên hết đắp đê dựng xây.

Dân Tộc và Phật Giáo **Phật Giáo và Dân Tộc**

"Mình với ta tuy hai mà một

Ta với mình tuy một mà hai"
Năm ngàn năm không đổi thay
546 Hai ngàn năm cả đêm ngày có nhau

Mỗi khổ đau khổ đau chung một
Mỗi hạnh phúc hạnh phúc không rời
Dân tộc vui, Phật Giáo vui
550 Phật Giáo khổ, Dân tộc vui bao giờ

Gắn liền nhau như tơ kết sợi
Luôn có nhau như sợi kết tơ
Kể từ mở nước dựng cờ
554 Trải dài lịch sử như tờ giấy in

Hiện hữu nhau như hình với bóng
Có mặt nhau như bóng với hình
Dân tộc vinh, Phật Giáo vinh
558 Phật Giáo nhục, Dân tộc vinh đâu nào

Lìa Phật Giáo, thảo nào Dân tộc
Lìa Dân tộc, Phật Giáo sao cam
Mới gọi Phật Giáo Việt Nam
562 Sống cùng Dân tộc Việt Nam của mình

Hiện hữu nhau thiên hình vạn trạng
Quyền quyền nhau muôn vẻ muôn màu
Nhắm mắt đã biết thương nhau
566 Mở mắt thương nữa nói sao bây giờ

Vốn đã vậy kể từ nguồn cội
Từ ngàn xưa cho tới ngàn sau
Chung nhau trên một con tàu
570 Như hương nếp một như cau đầu mùa

Thực thể ấy không mua không bán
Hiện hữu ấy không bán không mua
Thời gian tự có bốn mùa
574 Không gian một thể thiếu thừa gì đâu

Ca hát mãi bài ca Dân tộc

Và hát cùng Phật Giáo Việt Nam
Vọng vang khắp Bắc Trung Nam
578 Không gian bất biến thời gian vô cùng.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM **TRIỀU ĐẠI NHÀ ĐÌNH** **12 năm Thế kỷ 10 (968-980)**

Kính nhớ Triều Ngô Quyền tướng nguyện
Trông đồ nát ngàn năm xéo giày
Nhìn trông tay trắng bàn tay
582 Người dân tay trắng trắng tay thôi mà

Nên lặng nhìn triều ca trống rỗng
Và lặng nhìn cả nước trống trơn
Ôm nhau mà nói mất còn
586 Thương nhau mà sống thiệt hơn bằng thừa

Ngô Quyền mất con chưa kịp lớn
Hai anh em mái tóc còn xanh
"Vua, Tôi", hai tiếng mới toanh
590 Hoàng tuyền xuống sớm đoạn đành biết sao

Nhưng vận nước nhờ Ngô Vương vậy
Mới thoát được ách nạn ngàn năm
Nếu không mưa vũ mây vẫn
594 Biết đâu vận nước nổi chìm vận non

Ba Cha con nằm yên ngời ngời
Bao dân quân chín tuổi ngời ngời
Nước non trao tặng nụ cười
598 Giang sơn trao lại cho người đi sau.

Trẻ chăn trâu Cờ Lau Tập Trận
Đã đứng lên dẹp loạn Sứ Quân
Mở ra triều đại Nhà Đinh
602 Nước Đại Cồ Việt vua Đinh Tiên Hoàng

Lại tái thiết kiện toàn triều chính

Kinh đô Hoa Lư tỉnh Ninh Bình
Phật Giáo chấn chỉnh quang minh
606 Đơm hoa kết trái vườn mình khắp nơi

Vua phong chức Thái sư Khuông Việt
Ngài Ma Ni, Tăng Lục được ban
Tăng Già phẩm vị rõ ràng
610 Từ đây Phật Giáo mở trang định bày

Đình Tiên Hoàng về Tây khá sớm
Đình Phế Đế sáu tuổi làm gì
Nhà Đinh cuốn chiếu ra đi
614 Cờ Lau - Bộ Lĩnh ru hời cờ lau.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM

TRIỀU ĐẠI TIỀN LÊ

29 năm Thế kỷ 10 & 11 (980-1009)

Tướng Lê Hoàn thôi thời phải thế
Thay Nhà Đinh chuyển thế Nhà Lê
Giữ nguyên định chế đề huề
618 Cho non với nước vẹn thế nước non

Ngài Khuông Việt vẫn ngôi Tăng Thống
Đề giữ yên thế đạo nhân tâm
Lê Đại Hành lại sớm băng
622 Các con giành giựt, ngậm tằm suôi vàng

Ba ngày Vua Trung Tôn ngăn ngủi
Lê Long Đĩnh biến thái Ngọa Triều
Ngọa Triều nên quá trở trêu
626 Mực đen ghi đậm rong rêu khó mờ

Đời Nhà Ngô lướt qua quá ngắn
Đời Nhà Đinh cũng ngắn không dài
Nhà Tiền Lê sớm một mai
630 Bảy mươi năm bóng tuyền đài phát phơ

Phật Giáo vẫn trợ trợ tuế nguyệt
Dân tộc vẫn tuế nguyệt trợ trợ

Chính là khế lý khế cơ
634 Bãng qua thời thế vượt bờ lợi danh

Danh với lợi đeo cành rơi rụng
Địa với vị treo mủng tròng trành
Lên thì tột đỉnh trời xanh
638 Xuống thì xơ xác tơ mảnh vậ thoi

Muôn năm, núi vọng đòi là thế
Vạn năm, đòi vọng núi lung linh
Thành kia nhìn quách vạn mình
642 Kinh qua triều đại về thành cổ xưa

Làm dân hết thì đâu có được
Làm vua hết thì vua với ai
Đã an đã định đã bài
646 Phần ai phận nấy đồ ai chi nào

Ngàn năm vẫn là sao chi chít
Muôn năm vẫn trắng tít lưng trời
Trăng sao dù có chơi vơi
650 Không ai thay thế đôi dờn trăng sao

Thời xưa khác thời nay không nhĩ
Hai chữ xưa nay đã khác rồi
Không nên hỏi đáp xa xôi
654 Mỗi thời mỗi khác khác rồi, thế a.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM
TRIỀU ĐẠI LÝ - TRẦN
390 năm Thế kỷ 11,12,13&14 (1010-1400)

Đây là thời nước nhà thịnh trị
Đây là thời tổ quốc khinh an
Cái thời đẹp nhất Việt Nam
658 Toàn dân cả nước hân hoan thái hòa

Bốn trăm năm sơn hà vĩnh chấn
Bốn thế kỷ nguy biến thành an
Cơ chừng hội tụ vẹn toàn

662 Hơn châu nạm ngọc hơn son thếp vàng

Bạc kiệt thế hàng hàng xuất hiện
Bạc tuyệt kỳ không hện đồng sanh
Vua, quan, tướng, sĩ tới dân

666 Tài, đức, văn, võ lượng phần hiển sinh

Ngoài, đẹp yên chiến chinh xâm lược
Lại mở mang rộng nước thêm nhà
Trong, hòa tiếng hát câu ca

670 Quê hương đẹp quá một nhà Việt Nam

Phật Giáo cũng nạm vàng trang sử
Bao nhiêu bậc thượng trí thượng thừa
Vinh danh cũng chẳng ăn thua

674 Tán thán chẳng khác người mù rờ voi

Xin mượn phép gương soi nhỏ nhỏ
Xin được trông cho thỏa chút nào
Ngược nhìn vời vợi trăng sao

678 Đã mòn mỏi cổ đếm sao sao trời

Chữ nghĩa đâu đủ lời diễn đạt
Bút mực đâu đủ sức nhả châu
Xin moi cùng tận cái đầu

682 May lời vài chữ đôi câu chí thành

Một Vạn Hạnh nêu danh đã khiếp
Một Pháp Thuận xưng hiệu đã rêm
Con đom đóm nhỏ làm đèn

686 Trong khung cửa hẹp vén rèm không trung

Chư vị Tổ Thiên Phái đồng hiện
Chư Thượng sĩ thạc đức hiển danh
Tỳ Ni - Vô Ngôn song hành

690 Trượng phu Long, Tượng "Trường Thành Thánh Nhan"

Sử đẹp quá không cần vàng chạm
Châu đẹp quá óng ánh rạng ngời
Bốn thế kỷ thật tuyệt vời

694 Bốn trăm năm không còn lời diễn ca.

Thiền Phái Thứ Ba tại VN
Sơ Tổ THẢO ĐƯỜNG
Thế kỷ Thứ 11 tiếp nối về sau

Lội thời gian ngược về quá khứ
Nhớ chuyện Ngài Thần Tú xa xưa
Một bậc thượng túc đầu vừa
698 Bài kệ bị sửa rụng rời tay chân

Chư Tổ Sư thứ năm thứ sáu
Ngũ với Lục xin gác đi qua
Giờ quay trở lại trong nhà
702 Nhìn xem chuyện của nước ta thử nào

Hình như cũng hao hao thế ấy
Vị Tăng Lục đi vắng đầu về
Bản "Ngũ lục" sửa bét be
706 Thất kinh run sợ rụt rè râu Vua

Trong tù binh vừa thua trận ấy
Tù Chiêm Thành mới bắt về đây
Chính tù binh đó chứ ai
710 Liên truyền đưa tới bệ đài triều ca

Mọi ứng đối tuyệt cao tuyệt xảo
Mọi hỏi đáp tuyệt áo tuyệt uyên
Vua - tôi vội bước xuống liền
714 Tôn vinh phủ phục đại danh Thảo Đường

Đất Kinh đô Thăng Long Hà Nội
Lý Thánh Tôn phong sắc Quốc Sư
Chùa Khai Quốc, thỉnh ngự tòa
718 Việt Nam Phật Giáo trọng thừa Thánh Nhân

Phái Thảo Đường khai ân tế độ
Vua Thánh Tôn thọ giáo đầu tiên
Quan dân văn võ nối liền
722 Tam môn khai thị Dòng Thiền Thứ Ba

Phật Giáo ta ba Cây Hoa nở
Đạo từ bi giải thoát tỏa hương
Thôn quê thành thị phổ phùng
726 Lan đi thơm ngát nẻo đường Việt Nam.

Thiền Phái của Phật Giáo Việt Nam **Đại Thánh Trần Triều Đầu Đà Nhân Tông** **Sơ Tổ Trúc Lâm Giác Hoàng Điều Ngự**

Vua, ngự tọa cửu trùng tột đỉnh
Vua, tột cùng quyền bính ngai vàng
Cái ngôi Thiên tử trần gian
730 Thượng lên ngất ngưỡng băng hàn không buông

Vua, địa vị nhất trên dương thế
Vua, trên đầu thiên hạ thần dân
Bức tranh kim cổ phù vân
734 Thành nghiêng quách đổ bệ vàng xưa nay

Vua, đã lọt vào tay thì nắm
Vua, khi chết nhắm mắt chưa yên
Tiếc ngôi bệ ngọc kim tiền
738 Cung phi mỹ nữ vương quyền cân đai

Lịch sử khắp Đông Tây Nam Bắc
Đủ màu da đen trắng đỏ vàng
Tranh giành sống chết đeo mang
742 Chưa ai bước xuống dờ dang nửa chừng

Vậy mà Trần Nhân Tông Đại Việt
Đã làm chuyện có một không hai
Mấy lần không muốn lên ngai
746 Mấy lần trao lại an bài cho con

Ngài chỉ muốn nằm non gôi tuyệt
Ngài chỉ muốn phớt núi phát trời
Học Đạo giải thoát cứu đời
750 Đạt chơn ngộ tánh xa rời trầm luân

Lại được gặp Tuệ Trung Thượng Sĩ
Riêng trong Ngài vốn đã thiên tư
Chơn thân tự tại Tổ Sư
754 Chơn thể Hiền Thánh hữu dư thượng thừa

Ngồi đâu cũng là vua thiên hạ
Sống đâu cũng có Phật trong tâm
Hiển nhiên Sơ Tổ Trúc Lâm
758 Tại núi Yên Tử xanh lam bốn mùa

Tự bốn tâm đạt chơn dứt vọng
Tự bốn tánh thực chứng Bồ đề
Như như, như thể Tào Khê
762 Hiển nhiên như thể Phụ Tử Thích Ca

Hương Vân Đại Đầu Đà Yên Tử
Phật Hoàng Điều Ngự Trần Nhân Tông
Trúc Lâm Thiên phái Việt Nam
766 Thiên phái nguyên vẹn Việt Nam của mình

Kính vọng bái Trúc Lâm Sơ Sớ
Kính đánh lễ Nhị Tổ Pháp Loa
Tam Tổ Huyền Quang tôn thờ
770 Việt Nam Phật Giáo sáng lòa đạo thiêng

Liệt liệt Tổ ban ân thí đức
Liệt liệt Tôn phổ chiếu từ quang
Việt Nam thắm nhuận Đạo Vàng
774 Tăng Ni hậu bối đăng đàn truyền lưu

Bát Niết bàn Vô dư thường trụ
Bát Niết bàn hằng hiện Hữu dư
Ta Bà hồi nhập độ sinh
778 Chúng sanh cứu hữu hàm linh độ đời.

PHẬT GIÁO và DÂN TỘC **14 năm Đại nạn Thuộc Minh**

Hỡi cừ thù Trung Hoa phương Bắc
Việt Nam ta không thối nào yên

Một ngàn năm sạch oan khiên
782 Lại nuôi cái mộng bá quyền xâm lăng

Hết Nhà Tống, Nhà Nguyên bạo ngược
Thì Nhà Minh xâm lược dã man
Mười bốn năm luống bẽ bàng
786 Quơ sạch của báu hốt mang tha về

Còn sử sách ê chề biết mấy
Hốt, quét, thui, đốt cháy bụi tro
Đại Hán, đại tráo, đại trơ
790 Thời xưa hung bạo, hiện giờ bạo hung

Luôn khuấy động từng vùng chiếm hữu
Luôn bạo xung tiếm thế tiếm danh
Không trung, biến cả, đất liền
794 Nơi nơi chôn chôn không yên chỗ nào

Liên Hiệp Quốc người gào người thét
Án Quốc Tế người chống người chèo
Thời nay còn kỳ còn kèo
798 Thời xưa mặc thị Tàu phù Tàu điều

Thời Thuộc Minh queo xiêu bao ải
May anh hùng Áo Vải Lam Sơn
May nhờ Nguyễn Trãi tiên sinh
802 Bình Ngô Đại Cáo, thuộc Minh tiêu tưng

Dân tộc ta sống còn đứng dậy
Phật Giáo ta đỡ gậy nương lên
Nếu không chìm ngập đảo điên
806 Sức cùng lực kiệt khơi đèn trắng đêm.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM **100 năm Nhà Hậu Lê (1428-1527)**

Qua rồi thời Lý - Trần hoàng đạo
Qua rồi thời uyên áo thượng thừa
Hậu Trần níu kéo dây dưa
810 Hậu Lê tàn hại mưa bừa thêm thôi

Núi còn lở nay loang mai lở
Sông còn vùi bãi đục phù sa
Tự nhiên như thế vậy mà
814 Biết thì tự tại, Ta Bà phiêu du

Nếu không hiểu ao tù đày đọa
Nếu không tường vò vớ vô minh
Tứ Thánh - lục phạm chúng sinh
818 Nghìn trùng xa cách thình thình điểm này

Một trăm năm nào ai với oán
Một thế kỷ nào chúng nào minh
Không cần tra cứu nghiên tâm
822 Không cần chìm nổi phù vân cuối chiều

Bóng hoàng hôn tịch liêu gác núi
Cánh nhạn bay gần khuất xa mờ
Đừng nằm đắp mộng ru mơ
826 Vò đầu bóp trán vật vờ hồn mê

Phật Giáo cuối Triều Trần xuống dốc
Qua Triều Lê bệ rạc bê tha
Cao Tăng ít xuất hiện ra
830 Thạc đức dần vắng nên phà vương "Truông"

Trong thiền môn tiếng chuông vang nhỏ
Tiếng kệ kinh tiếng mõ dần thưa
Chuyến xe chuyên chở Ba Thừa
834 Giảm đi sức cuốn thượng thừa vô song

Ngoài dân gian bị dòng nước đục
Bị nhiễm lây tả đạo phường tà
Phiếm phù trào lộng quỷ ma
838 Dị đoan mê tín đẩy đà bung xung

Cuốn lồi những trăm năm có lẽ
Cũng đúng thôi đã có câu rằng:
"Phật cao một thước" nhớ chớ
842 "Ma cao một trượng" chớ thường dễ duôi

Tự nhiên thôi tùy thời tùy lúc
Tổ Đạt Ma diện bích cửu niên
Đức Lục Tổ bỏ đi liền
846 Nhận chân mới thấu cửa thiền Phật gia

Nhân nơi đây trích ra câu kệ
Vào đời Lý - Vạn Hạnh Thiền Sư
Không thêm một chữ bị dư
850 Không thiếu một chữ bị hư diệu kỳ

*"Thân như điện ảnh hữu hoàn vô
Vạn mộc xuân vinh thu hựu khô
Nhậm vận thịnh suy vô bố úy
Thạnh suy như lộ thảo đầu phô".*

*"Thân như bóng chớp chiều tà
Cỏ cây xuân thắm thu qua rụng rời
Sá chi suy thịnh việc đời
Thạnh suy như hạt sương rơi đầu cành".*

Đạo Phật vốn tinh tinh tuyệt tuyệt
Phật lý vốn diệu diệu minh minh
Nói như không nói: Vô tinh
854 Sắc không không sắc: Bặt hình thường chơn

Thiền Sư Mãn Giác lưu kệ, rằng:

*"Xuân khứ bách hoa lạc
Xuân đáo bách hoa khai
Sự trục nhãn tiền quá
Lão từng đầu thượng lai
Mạc vị xuân tàn hoa lạc tận
Đình tiền tạc dạ nhất chi mai".*

*"Xuân đi trăm cánh hoa rơi
Xuân về hoa lại gặp thời nở hoa
Sự đời thắm thoát trôi qua
Sờ trên mái tóc sương pha kết đầu
Xuân tàn hoa rụng nơi đâu
Cành mai trước ngõ vẫn còn trỏ bông".*

Nhân nơi đây cũng xin nhắc câu

Ngài Thiện Hoa thế kỷ hai mươi
Viện Trường Hóa Đạo một thời
858 Giáo Hội Phật Giáo Việt Nam Thống Nhất

*"Ba rường Giáo Lý còn lưu lại
Cho đến bây giờ vẫn trắng tay
Trăng khuyết vì mây chưa vén trọn
Hay trăng còn đợi bóng đêm dài".*

Tự nhận chân Phật Đà huyền diệu
Tự nhận chân Phật lý uyên thâm
Y Kinh giải nghĩa Phật oan
862 Là Kinh một chữ chính toàn là ma

Trăng thì có trăng tà trăng khuyết
Nhật thì có nắng sớm hoàng hôn
Đạo Phật mà hỏi: Mất, còn
866 Vô chung vô tử rợn hồn: Vô minh

Hoằng Phật đạo khi vinh khi nhục
Chuyên pháp luân khi thịnh khi suy
Khen chê đào xới: Cười khi
870 Dèm pha biếm nhẽ: Bách, Tùng xanh xanh

Xin khép lại trăm năm một thoáng
Sương tinh mơ bóng chớp chiều tà
Chi mai hằng hữu trở hoa
874 Như Ngài Ca Diếp nhìn hoa mỉm cười.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM
Thời Đại Nam - Bắc Triều ;
Trịnh - Nguyễn Phân Tranh
Thế kỷ 16 đến Thế kỷ 19 (1528-1802)

PHÁI TÀO ĐỘNG
Sơ Tổ Tri Giác Nhất Cú

Thiền Sư Nhất Cú người phương Bắc
Hội tụ nhân duyên đến nước ta
Pháp Phái Tào Động mở ra

878 Thế kỷ mười sáu trở hoa quê mình

Đại Thánh Giác từ Ngài Đạt Ma
Sơ Tổ Bồ Đề thuở Nhà Lương
Ngàn rưỡi năm tỏa muôn phương
882 Nay trái hương sắc nẻo đường quê ta

Ngài truyền lại cho Ngài Thủy Nguyệt
Ngài Tôn Diễn thừa tiếp nối nhau
Chùa Hòa Giai đượm sắc màu
886 Hàm Long, Trấn Quốc hương cau thơm lành

Đến hôm nay vương cảnh tỏa bóng
Phật Giáo mình đồng thoáng lan đi
Góp phần chuyển Đạo Từ Bi
890 Xiển dương chân tích cũng vì độ sanh.

PHÁI LIÊN TÔN (gốc LÂM TẾ) Tổ Lâm Giác & Tổ Nguyệt Quang

Thế kỷ mười bảy bông hoa đẹp
Phái Liên Tôn hòa nhịp tươi cành
Hai Thiền Sư của Việt Nam
894 Cùng là huynh đệ hiệp thành dựng xây

Thăng Long Hà Hội, Ngài Lâm Giác
Lập tại Chùa Liên Phái, Bạch Mai
Truyền lưu từ đó đến nay
898 Hương thơm lan tỏa đêm ngày thành đô

Ngài Nguyệt Quang lập Chùa Nguyệt Quang
Toạ lạc tại Kiến An hiện thời
Cùng một Chi Phái tuyệt vời
902 Tháng năm hiện hữu đậm chồi tốt tươi

Còn Sư Ông vốn người phương Bắc
Phái Lâm Giác - Lâm Tế, Bạch Mai
Từ Ngài tỏa bóng lan dài
906 Ngày xưa gieo hạt ngày mai vun trồng

Và sau đó Thiên Sư Hương Hải
Đang trụ núi Quy Cảnh, Đàn Trong
Đạo pháp tùy thuận nhân duyên
910 Nên Ngài giã biệt kết tương Đàn Ngoài

Ngài lưu lại pháp âm bất tuyệt
Là bốn câu lưu xuất muôn đời
Xin ghi nguyên vẹn từng từ
914 Vốn trong sử sách đã lưu quá nhiều:

*"Nhận quá trường không
Ảnh trầm hàn thủy
Nhận vô di tích chi ý
Thủy vô lưu ảnh chi tâm"*

*"Trường không nhận thoáng bay qua
Bóng in dưới nước la đà bèo mây
Chim đâu có ý niệm này
918 Nước lung linh nước nào hay bóng hình". (MG dịch)*

Hết duyên, Ngài rời Nam ra Bắc
Một khi đi biên biệt tăm ngàn
Vô lưu vô tích chi tâm
922 Nhưng nay đâu cũng nhớ ân của Ngài.

PHÁI NGUYÊN THIỀU

Sơ Tổ Nguyên Thiều

Ngài sinh tại Triều Châu, họ Tạ
Tỉnh Quảng Đông gốc cũ Việt Nam
Mười chín tuổi cắt tóc xanh
926 Trên đường Tổ nghiệp xây thành Thiều gia

Ngài thuộc đời ba ba Lâm Tế
Đến nước ta Sơ Tổ Trung - Nam
Xây chùa Tháp Tháp đầu tiên
930 Tỉnh Bình Định quận An Nhơn bảy giờ

Rời ra Huế dựng nền Phật Giáo
Như cái nôi Phật Giáo Kinh Đô
Liên lập ngôi Chùa Quốc Ân

934 Chùa Hà Trung, vững cơ đồ từ đây

Tháp Phổ Đồng, tháng năm nghiêm phụng
Năm sát chân núi Bân địa linh
Cơ chùng vùng đất Thần Kinh
938 Vắn vương cổ kính tự tình Cố Đô

Hạnh nguyện lớn ra vô xuôi ngược
Đại tâm nguyên rượt đuổi thời gian
Khi thì kiến lập Giới Đàn
942 Khi thì chấn tích quang lâm xa gần

Bước chân Ngài vào Nam sớm nhất?
Tận Biên Hòa vùng đất Đồng Nai?
Quốc An Kim Cang sơn khai?
946 Nơi đây Ngài trụ đến ngày Tây quy?

Tám một năm đó là thế thọ
Sáu hai năm tuổi Đạo một đời
Sinh, thời gá tạm xứ người
950 Tịch, thời tứ đại gọi người Việt Nam

Suốt cuộc đời phụng vì Đạo pháp
Suốt cuộc đời vì Pháp dẫn thân
Bình Định, Thuận Hóa, Miền Nam
954 Ba dòng Pháp phái hàm ân khôn lường

Lạy Sơ Tổ nghiêm đường mẫn cố
Tháp phụng thờ hương khói bay bay
Kim Cang Tháp Tổ, Đồng Nai?
958 Hóa Môn Tháp Tổ, Linh Đài cố Đô

Cả hai nơi đều ghi Ngài hóa
Cả hai nơi thiết lễ Hậu phân
Trà tỳ, Linh cốt, Kim quan
962 Nhập Tháp, Tế tự, Pháp đàn tôn nghiêm

Trước khi đi Ngài dạy:

"Tịch tịch kinh vô ảnh

*Minh minh châu bất dung
Đường đường vật phi vật
Liêu liêu không vật không"*

*"Lặng lẽ gương không chiếu bóng
Sáng trưng ngọc chẳng thấu hình
Rõ ràng vật không phải vật
Mênh mông không chẳng là không". (Ngài Nhất Hạnh dịch)*

Hai Tháp Tổ đồng phụng đồng kính
Linh cốt hai nơi không chẳng không
Ô hay cát bụi mờ sương
966 Vật không không vật, gương gương chi nào!

PHÁI MINH HẢI PHÁP BẢO

Sơ Tổ Minh Hải

Ngài thế danh là Lương Thế Ân
Sinh tỉnh Phúc Kiến làng Thiệu An
Mới vừa tròn chín tuổi xanh
970 Xuất gia tu học tự thành Tổ Sư

Thuộc đời thứ ba tư Lâm Tế
Kết nhân duyên Phật Giáo Miền Trung
Tại Đại giới đàn Thiên Lâm
974 Tam Sư Thất Chứng đạo tràng tôn nghiêm

Ngài là một Chư Tôn Túc đó
Khi hoàn mãn trở gót quy hương
Cù lao Chàm phủ mù sương
978 Sóng to gió lớn cản đường về quê

Ngài quay lại Hội An dừng nghỉ
Chính mật cơ ý chỉ vô nghi
Nhiệm màu Phật Pháp huyền vi
982 Như như thị thị vô suy luận bàn

Hễ có nhân thì duyên tích tụ
Hễ có căn thì gốc sẵn rồi
Nhân duyên kết nụ đậm chồi
986 Gốc sâu trụ vững thời thời vĩnh nhiên

Chùa Chúc Thánh khai sơn chấn tích
Một dòng Thiên thừa tiếp đến nay
Minh Hải - Chúc Thánh là đây
990 Hội An phố cổ đẹp thay Đạo Vàng

Năm mươi năm công thành quả mãn
Năm mươi năm hành trạng châu viên
Dặn dò phú chúc di ngôn
994 An nhiên thị tịch, Tử Tôn truyền thừa

Mỗi hàng năm Giỗ Tổ Chúc Thánh
Muôn cánh chim vỗ cánh bay về
Linh sơn Pháp lữ đề huề
998 Tâm tâm niệm niệm phụng thờ ngưỡng tôn.

PHÁI LIỄU QUÁN

Sơ Tổ Liễu Quán

Ngài họ Lê huý là Thiệt Diệu
Sông Cầu, làng Đạo Mã, Phú Yên
Sáu tuổi khuất bóng Mẹ hiền
1002 Vào chùa Hòa Thượng Tế Viên tu hành

Bảy năm sau Bồn Sư viên tịch
Ngài cầu đạo Lão Tổ Giác Phong
Chùa Báo Quốc, đất Thần kinh
1006 Năm sau Cha yếu quy trình dưỡng nuôi

Ngày ngày kiếm củi đong cơm cháo
Đêm đêm hầu hạ Cha ốm đau
Bốn năm Phụ tử ru châu
1010 Đói no ấm lạnh báo hầu Từ thân

Cha lại lìa hồng trần theo Mẹ
Sau Cư tang ra Huế tu trì
Lại được thọ giới Sa Di
1014 Thạch Liêm đại thụ danh Sư bấy giờ

Ngài Từ Lâm cho thụ Đại giới

Ngài Tử Dung dưỡng giáo thâm uyên
Rũ tâm tắm gội cửa Thiền
1018 Ngược dòng lặn hụp suối nguồn Tào Khê

Tám chín năm gần kê trước cửa
Cứ vào ra ngò ngợ, biết đâu
Long Sơn cách trở nhíp cầu
1022 Nào dám tự tín, chờ hầu Tôn Sư

Một ngày kia Thầy trò hội ngộ
Phải bước ra bờ vỡ, buông tay
Ngắt đi sống lại, ơ, này
1026 Miệng cười ha hả, chưa hay, chưa nhằm

Chuyện hôm qua chưa xong, nói lại
Đèn là lửa, cơm chín lâu rồi
Cùng nhìn, im lặng, thôi thôi
1030 Thiệt Diệu Liễu Quán lìa khơi tới bờ

Ngài Phật Hoàng Nhân Tông, thứ nhất
Ngài Liễu Quán cung bậc thứ hai
Tổ Sư Phật Giáo Việt Nam
1034 Hai dòng Thiền người Việt Nam vận hành

Cùng bao dòng Tông môn Pháp phái
Cùng bao bậc phát túc siêu phương
Việt Nam Phật Giáo lên đường
1038 Thừa đương trên khắp quê hương của mình

Trang trải từ đầu non góc biển
Thấm nhuần đến thành thị thôn quê
Vùng gần vùng sâu vùng xa
1042 Vùng cao vùng thấp mọi nhà Việt Nam.

Nền Tảng PHẬT GIÁO Trên Đất Phương Nam

Đi vào Đất Phương Nam tổ quốc
Với lịch sử những bốn trăm năm
Thuở xưa mở nước khơi dòng

1046 Từ vùng châu thổ sông Hồng lan đi

Ngoài, các tỉnh địa đầu biên giới
Nam, Ái Châu cùng với Hoan Châu
Xứ Thanh - Nghệ - Tĩnh bây giờ
1050 Hai Châu Ô - Lý mở bờ xuôi Nam

Lần tới Gia Định Thành thẳng tắp
Đất Nam Kỳ - Lục Tỉnh đẹp xinh
Cà Mau, Rạch Giá, Hà Tiên
1054 Vịnh Thái Lan tiếp giáp liền nước ta

*"Đây Sài Gòn đây Thủ Đô Nước Việt
Trái tim chung của Dân tộc anh hùng
Đời đang lên bao hứa hẹn trẻ trung
Bốn trăm tuổi bước đi vào lịch sử"*

Phật Giáo đã đi cùng Dân tộc
Đề vun bồi tắm gội thanh lương
Cùng đi xây đắp quê hương
1058 Cùng đi cho hết nẻo đường Việt Nam

Dấu chân Chư Tôn Sư đã đến
Chấn tích đã đặt tảng làm nền
Ươm mầm kết giống lớn lên
1062 Cây cao nhánh lớn vươn cành tốt tươi

Từ các Dòng Thiền Chư Sơ Tổ
Ngài Nguyên Thiệu, Minh Hải ấn tâm
Cùng Ngài Liễu Quán hàm ân
1066 Và một số nữa Phương Nam rạng ngời

Những chùa cổ chùa xưa lưu tích
Những danh lam thắng cảnh khắc ghi
Trông qua biết mấy tư nghi
1070 Phát huy tô thắm bảo trì ân xưa

Ngắm bao cổ Tụ dầm mưa nắng
Nhìn bao cổ Tháp dải gió sương
Xa xa vang vọng chuông ngân

1074 Gân gân tiếng mõ câu kinh thăng trầm

Sinh hoạt chốn thiền môn là vậy

Sức sống Tăng tín đồ thế thôi

Thời gian gõ nhịp con thoi

1078 Không gian rộng hẹp hôm mai tháng ngày.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM

Triều Đại Nhà Nguyễn (1802-1945)

Kết thúc Vua Chúa cuối cùng ở nước ta

Ba trăm năm dập vùi gió bụi

Ba trăm năm khói lửa điêu linh

Thời Lê Chiêu Thống, thất kinh

1082 Nước ta, Chiêu Thống rước voi về dầy

May nhờ có Tây Sơn tam kiệt

Nhạc - Huệ - Lữ xuất hiện kịp thời

Bình Bắc, quét sạch Lê rồi

1086 Chinh Nam thống lãnh yên bờ phía Nam

Con voi đó - Mãn Thanh mượn có

Kéo đại binh ập phủ nước ta

Nguyễn Huệ tức khắc xung Vua

1090 Để cứu đất nước thoát ra họa này

Tài thao lược xưa nay hiếm có

Sức binh nhung thật quá phi thường

Bảy ngày yên ngựa mạnh cương

1094 Đống Đa một trận tiêu tòng giặc Thanh

Tiếc Triều Nguyễn Tây Sơn quá ngắn

Vua Quang Trung đã sớm băng hà

Hơn ba trăm năm can qua

1098 Bốn năm chưa nóng Triều ca ca gì

Quân Nguyễn Ánh tức thì nổi dậy

Mười hai năm tiêu diệt Tây Sơn

Mở ra Triều Nguyễn Gia Long

1102 Một thế kỷ rưỡi long đong nước nhà

Và thiết lập Kinh Đô tại Huế
Được cái công thống nhất giang san
Đặt tên nước là Việt Nam
1106 Nhưng đây với nợ đại lâm đại nguy

Đại lâm đó, trăm năm Pháp thuộc
Đại nguy đó, trăm năm Thực dân
Phong đâu mà nói chi trần
1110 Còn chi mà nói hết lâm với than

Cho đến khi Thực dân biến mất
Nhưng đại nạn hậu hoạn nặng nề
Đó là cái nạn "Ba Kỳ"
1114 Dân tộc hễ nhắc chữ "Kỳ" tét "Ba"

Phật Giáo, thoáng nhìn qua yên vậ
Nhưng thật ra chẳng ôn yên gì
Đã bị ảnh hưởng suy vi
1118 Trăm năm lệ thuộc vết tì ngấm sâu

Nạn thống trị ngập đầu cả nước
Nạn "Ba Kỳ" vi trùng lân la
Một nước mà ba quốc gia
1122 Cùng một dân tộc biến ra "Ba Kỳ"

"Gót danh lợi bùn pha sắc xám
Mặt phong trần nắng nám mùi dâu"
Cái nạn Pháp thuộc quá đau
1126 Cái nạn ăn bám ê đầu nhức xương

Chùa chiền bị búng ngang đôi chủ
Chuông ngân lại đổ tiếng khác rung
Dân gian tin Cốt tin Đờng
1130 Thần linh, bùa ngải, mã vàng lên hương

Sự mê tín bưng bưng trào lộng
Sự dị đoan khuấy động ngập tràn
Tường thành yếm thế bi quan
1134 Cầu thành thụ động kéo màn yên thân

Trùm mền, miễn có ăn có mặc
Đắp chiếu, miễn vinh thân phì gia
Chính là căn bệnh trầm kha
1138 Ngoài đời trong đạo chìm phà đón đàu

Bóng thời gian ngày lên đêm xuống
Bóng không gian lồng lộng thênh thang
Tiếng chuông không muốn ngân vang
1142 Tiếng mõ cũng chỉ khàn khàn khua khua

Đó là nguyên, tại sao hung chấn
Đó là lý, tại sao chấn hung
Đến đây xin được tạm ngưng
1146 Muốn nhìn dấu sử thì lần trang sau.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM **Thế kỷ 20 đến cận đại**

Hậu họa khôn lường

Trải dài một ngàn năm Bắc thuộc
Ba trăm năm nội chiến tương tàn
Trăm năm Pháp thuộc tan hoang
1150 "Ba Kỳ" cái nạn gánh quàng phân ly

Hậu họa ấy cực kỳ tác hại
Hại triền miên dai dẳng khôn lường
Nhân tâm ngán ngẫm chán chường
1154 Thế sự giành giựt nhiều nhưong rã rời

Đời đã thế Đạo thời cũng thế
Ảnh hưởng lây phân liệt cũng lây
Lại còn mê tín lên mây
1158 Dị đoan xuống hố đu dây kết bè

Qua lịch sử biết bao bài học
Bài học nào cũng máu cũng xương
Anh em giày xéo nát tương

1162 Nồi da xáo thịt tang thương vô vàn

Gà một mẹ bao lần bôi mặt
Đấm đá nhau chét chóc toi bời
Hơn thua từng tiếng từng lời
1166 Tranh nhau chỗ đứng chỗ ngồi miếng ăn

Loạn "Mười hai Sứ quân" chưa đủ
Nam - Bắc Triều là cái chi chi
Trịnh - Nguyễn là cái gì gì
1170 Ngoại thuộc biến mất "Ba Kỳ" còn nguyên

"Đóng cửa dạy nhau" Ông Cha dạy
Đàn con cháu khuyên bảo thế nào
Ngẫm đi thương giọt máu đào
1174 Nhớ đi mà gọi Bàu ơi Bí cùng

Cùng một bọc "đồng bào" đẹp quá
Chỉ Việt Nam xuất cách tuyệt siêu
Rồng Tiên con cháu yêu kiều
1178 Lạc Hồng ơi hỡi nhiều điều giá gương.

Năm Mươi Năm Chấn Hưng Phật Giáo

Năm mươi năm chấn hưng Phật Giáo
Năm mươi năm Phật Giáo chấn hưng
Chấn hưng khắp Bắc Nam Trung
1182 Khắp Trung Nam Bắc cùng chung một lòng

Năm mươi năm chấn hưng Phật Giáo
Năm mươi năm Phật Giáo chấn hưng
Chấn hưng quy củ thiên môn
1186 Chấn hưng Pháp phái Tông môn đẹp lòng

Chư Thạch Trụ lê chân mỗi gói
Chư Long Tượng kết nối tâm đan
Tôn dung Thượng sĩ xuất trần
1190 Đức hạnh Thích tử siêu phàm tinh anh

Bắc, quý Cụ Thanh Hanh, Bằng Sở,...
Trung, quý Ôn Phước Huệ, Giác Tiên,...
Nam, Ngài Khánh Hòa, Khánh Anh,...
1194 Và bao nhiêu bậc tuyết luân thượng thừa

Hãy hòa hợp tương dung tương kính
Hãy hiệp lực dìu dắt bắt tay
Chấn hưng cải biến đắp xây
1198 Dụng toàn tâm lực miệt mài mới xong

Đồng thỏa thuận tán thành đã khó
Đồng dẫn thân phụng sự khó hơn
Phải keo đem kết với sơn
1202 Chung tay chung sức chung lòng để đâu

Cái gì chân một lòng phải chân
Cái gì hưng một dạ phải hưng
Dầu cho lên núi bất còng
1206 Xuống sông tát biển bảo toàn nguyên siêu

Chấn, lọc lựa cho tiêu sạn đá
Hưng, kiên trì bảo vệ tinh hoa
Đâu là bông đâu là hoa
1210 Cùng nhau xây dựng tòa nhà Như Lai

Đạo vì đời hy sinh phụng hiến
Đời vì đạo hỗ trợ phát huy
Chữ Từ xung lực chữ Bi
1214 Bạt khổ vì lạc tư nghi kiên trung

Ba tổ chức Tăng Già hợp lực
Ba cơ cấu Tín đồ đồng hành
Bắc Nam Trung cùng đăng trình
1218 Trung Nam Bắc cùng nhiệt tình kết tương

Năm mươi năm chấn hưng Phật Giáo
Năm mươi năm Phật Giáo chấn hưng
Núi kia mới tụ cùng rừng
1222 Nước kia mới chảy về sông một nhà.

TỔNG HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM

Đại Hội thành lập: 6,7,8,9-5-1951 tại Chùa Từ Đàm

Năm mươi năm chấn hưng Phật Giáo
Năm mươi năm Phật Giáo chấn hưng
Bất phân tỉnh thị miền vùng
1226 Đưa Phật Giáo Bắc Nam Trung một nhà

"Lời Hiệ Triệu" ban ra như sấm
Khắp ba Miền chấn động pháp âm
Thượng tuân hạ phục nhất tâm
1230 Bốn phương tám hướng đăng lâm tựu về

Ba tập thể Tăng Già chấn tích
Ba tập thể Cư sĩ lên đường
Từ Đàm kính kính thương thương
1234 Đồng nhau câu hội nghiêm tường quang minh

Đại Hội Thống Nhất nghiêm nghiêm phục
Phật Giáo Thống Nhất nghiêm nghiêm tuân
Thống Nhất Phật Giáo Việt Nam
1238 Kế thừa lịch sử hai ngàn năm qua

Phật Giáo sử mở ra kỳ tích
Phật Giáo ta thống nhất một nhà
Đó là sự nghiệp Tăng Già
1242 Tín đồ hỗ trợ kết đà dựng xây

Nhà Phật Giáo Việt Nam như nhất
Nền Phật Giáo Việt Nam nhất như
Trên đền ơn nặng Bồn Sư
1246 Dưới cứu cử hữu hàm dư Tam Đồ

Chùa Từ Đàm là hoa là lá
Thống nhất Phật Giáo trở lá hoa
Phật Giáo Việt Nam chan hòa
1250 Bắc Nam Trung trỗi bài ca Phật kỳ

Cờ Phật Giáo năm màu ngũ sắc
Chào Phật kỳ Phật Giáo Việt Nam

Tung bay phát phối Bắc Nam
1254 Khắp Trung Nam Bắc ca vang dưới cờ

Xin phép nhìn qua Ban Chiêu Tập
Ngài Tịnh Khiết, Mật Ứng, Đạt Thanh
Ban vận động, quý tôn danh:
1258 Quý Ngài Mật Nguyện, Tố Liên, Đạt Từ

Tiếp theo Ban Dự Thảo Điều Lệ
Chính hai Ngài Tố Liên, Trí Quang
Phật Giáo kết ngọc chạm vàng
1262 Ngôi nhà Phật Giáo vững vàng sắt son

Đại diện của từng Miền kính liểu
Bắc: Mật Ứng, Thanh Đoan, Tâm Châu,...
Trung: Ôn Tịnh Khiết, Trí Quang,...
1266 Nam: Ngài Đạt Thanh, Nhật Liên, Thiện Hòa,...

Tương ưng tương hợp còn chi thống
Tương hợp tương ưng, nhất, thể à
Thỉnh Ôn Tịnh Khiết ngự tòa
1270 Hội Chủ Phật Giáo nước nhà Việt Nam

Cùng phụng sự ngôi nhà Phật Giáo
Cùng dẫn thân Phật Giáo Việt Nam
Khắp Trung Nam Bắc một lòng
1274 Tăng Ni Phật tử xa gần đắp xây

Đội công đức chư vị tiền bối
Truy tán ân thạch trụ thiên gia
Tựu thành Phật Giáo một nhà
1278 Kết trang sử ngọc con nhà Như Lai

Nhà Phật Giáo sắt son từ đó
Sức Phật Giáo từ đó tinh anh
Trên thời đèn đáp Tứ Ân
1282 Dưới thời cứu khổ hàm ân Tam Đồ

Đạo Phật là đạo mầu giải thoát
Đạo Phật là đạo lý từ bi

Cơ cơ cảm cảm tư nghi
1286 Chơn chơn diệu hữu cũng vì độ sanh.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM **Nguyên Thủy - Nam Tông** **Thành lập Hậu bán Thế kỷ 20**

Khi Đức Phật đang còn tại thế
Ngài cùng với tập thể Tăng Đoàn
Quanh năm suốt tháng keo sơn
1290 Luôn luôn bên cạnh bước chân không rời

Khi Phật nhập Niết bàn tịch tịnh
Đạo Phật truyền hai hướng hai phương
Hướng Nam thì gọi Nam phương
1294 Hướng Bắc thì gọi Bắc phương vậy mà

Nước Việt Nam nhập theo hai hướng
Nhưng phong hóa phong tục nước ta
Bắc Tông duyên thuận đơm hoa
1298 Nam Tông duyên chậm kết hoa sau này

Trên vùng đất cuối Nam, Sa Đéc
Ngài Thiện Luật, là vị đầu tiên
Thứ hai là Ngài Huệ Nghiêm
1302 Ngài Bửu Chơn cũng theo chân bước vào

Ngài Hộ Tông, Phnom-Penh tiếp nối
Đó chính là bốn vị tiên phuông
Về sau sau nữa tùy duyên
1306 Phật Giáo Nguyên Thủy đương nhiên tự thành

Nếu tính ra trăm năm đồ lại
Nước ta thêm Hệ phái ra đời
Góp cùng Phật Giáo nơi nơi
1310 Chung nhau tu tập độ đời bớt đau

Bởi phù sinh ngập đầu thống khổ
Nhiều bàn tay cùng vỗ tiếng kêu

Tiếng thương hòa lẫn tiếng yêu
1314 Cho đời bớt khổ lâu bền giữa dòng

Tám vạn bốn Pháp môn Phật dạy
Chứ đâu phải chỉ một hai ba
Việt Nam chưa quá mười mà
1318 Và bao nhiêu nữa miễn Nhà Như Lai

Nhà Như Lai không hai không một
Nhưng một ly một tất rõ ràng
Đạo Phật không có lan man
1322 Đạo Phật không có nhập nhằng vậy thôi.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM

Hệ Phái Khất Sĩ

Thành lập Hậu bán thế kỷ 20

Từ Miền Nam, thêm Hệ Phái nữa
Cùng nhìn xem xuất phát thế nào
Vĩnh Long sông nước rì rào
1326 Người sinh từ đó đi vào Phật gia

Mới một tuổi Mẹ đà mất sớm
Mười lăm tuổi học đạo ở Miên
Sau về tu ẩn Thất Sơn
1330 Tự thân đạt ngộ tánh chơn của mình

Ngài tiếp tục tham cầu học đạo
Gặp Hòa Thượng Huệ Nhựt - Thiên Thai
Một Phái Thiền Lâm hiện nay
1334 Và sau đó nữa tự Ngài hóa sinh

Phái Khất Sĩ thành hình từ đó
Ngài vắng bóng tuổi ba mươi hai
Đệ tử hai giới theo Ngài
1338 Ngày càng lan rộng đến nay khá nhiều

Đệ tử nhớ Ân Sư kính ngưỡng
Tôn hiệu Tổ Sư Minh Đăng Quang

Phật Giáo Khất Sĩ Việt Nam
1342 Cùng với Đạo Phật đồng hành nước ta.

PHÁP NẠN PHẬT GIÁO 1963

Cờ Phật Giáo là cờ quốc tế
Cũng là cờ Phật Giáo Việt Nam
Đại Hội tại nước Tích Lan
1346 Mọi nước Phật Giáo đứng chung dưới cờ

Cờ Phật Giáo lá cờ ngũ sắc
Của Đạo Phật phát phối tung bay
Bất luận Nam Bắc Đông Tây
1350 Da vàng da trắng da đen da màu

Không phân chia quốc gia chủng tộc
Không phân biệt lãnh thổ biên cương
Đứng chung không đứng chuyện thường
1354 Nhưng mà triệt hạ chữ nhưng dị thường

Hễ dị thường, một đường phải chọn
Một là một, không có nói hai
Một hai hai một nói dài
1358 Thì hai với một ách tai tức thì

Một là một hơn đình đóng cột
Cột ở đây là cột kim cương
Chứ không phải chuỗi ương ương
1362 Vốn mềm như bún nghề thường dễ duôi

Lại thời điểm đang Mùa Phật Đản
Mùa Đức Phật thị hiện giáng trần
Chư Thiên hơn hờ vui mừng
1366 Nhân loại khắp khởi tung bừng hòa vang

Phật Giáo Việt Nam mừng Phật Đản
Thượng cờ lên thiết lễ cúng dường
Hạ cờ, đại họa tai ương
1370 Cương quyết triệt hạ tư lường hồn ai

Chưa quốc gia nào triệt cờ xuống
Chưa chế độ nào kéo kềm gai
Dùi cui súng đạn khói cay
1374 Bao quanh chặn bắt ở ngay trước chùa

Xuất phát từ âm mưu kỳ thị
Đã kéo dài những chín năm trường
Tín đồ đẩy đi dinh điền
1378 Tăng Ni "bỏ bố" ném sông biển hồ

Xuất phát từ âm mưu tôn giáo
Biến Việt Nam mang đạo mới thôi
Nếu thuận sẽ được đổi đời
1382 Nếu không sẽ bị toi bời thẳng tay

Thật trớ trêu ngay Mùa Phật Đản
Lệnh ban ra phải triệt hạ cờ
Chết liền bảy trẻ em thơ
1386 Xương rơi máu đổ mịt mờ khói cay

Ngay tại cố đô Mùa Phật Đản
Trở thành Mùa Pháp Nạn sáu ba (1963)
Tin từ xứ Huế loan ra
1390 Làm cho cả nước xót xa kinh hoàng

Cớ sự ấy tưởng chừng dập tắt
Phải cho biết thỏa đáng do ai
Nhưng chỉ có kềm với gai
1394 Chỉ súng với đạn hết ngày tới đêm

Áp dụng khắp tỉnh thành cả nước
Triệt để nhất tại Huế, Sài Gòn
Biến thành cả nước xuống đường
1398 Ngọn lửa bùng phát máu xương loang đầy

Lại bắt bó tù đày tra khảo
Hầu hết chùa chằng chịt kềm gai
Tử vì Đạo, chứ biết sao
1402 Chết vì Đạo, chứ biết sao bây giờ

Kính lạy Đấng Từ Bi gia hộ
Nguyện mười phương Tam Bảo gia trì
Pháp nạn mau chóng qua đi
1406 Nhưng bóng đêm phủ đen sì điêu linh

Đành chấp nhận hiến thân vì Đạo
Nguyện một lòng vì Đạo hy sinh
Tăng Ni, Phật tử kiên trinh
1410 Xả thân cứu Đạo riêng mình sá chi

Lửa từ bi Bồ Tát Quảng Đức
Lửa từ bi tiếp lửa bùng lên
Bảo vệ Đạo Pháp đáp đền
1414 Bao Thánh Tử Đạo thiêu thân cúng dường

Lửa không đủ làm mềm chế độ
Quyết triệt tiêu, lệnh tổng tấn công
Chùa Xá Lợi giữa đêm không
1418 Nhào vô bắt hết cùm gông trong tù

Ở ngoài kia quân dân cán chính
Tự đứng lên chấm dứt Nhà Ngô
Kết thúc chế độ chín năm
1422 Anh em Tổng Thống đi thăm hoàng tuyền

Mùa Pháp Nạn tự nhiên tan biến
Tăng tín đồ trở lại chùa xưa
Ngày đêm vẫn tiếng chuông chùa
1426 Cuộc đời vẫn chỉ cơm dưa thanh bần

Không còn cảnh nực nông Pháp Nạn
Bao quanh chùa không kềm với gai
Phật Giáo nào tạo với gậy
1430 Ngày xưa cũng thế ngày mai cũng là

Phật Giáo sống hòa bình thiện mỹ
Phật Giáo sống đạu bạc thanh lương
Chỉ hướng thuyền đời vươn lên
1434 Và đem trang trải tình thương cho đời.

GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM THỐNG NHẤT **Đại Hội thành lập tại Chùa Xá Lợi - Sài Gòn (01-1964)**

Pháp Nạn Phật Giáo Sáu Ba đố
Nhờ Chư Phật phổ chiếu nghiêm minh
Chư Thánh Tử Đạo thiêu thân
1438 Tăng Ni, Phật tử hy sinh mới còn

Cờ Phật Giáo tung bay ngũ sắc
Phật Giáo còn có mặt đến nay
Nếu không đã cuốn theo mây
1442 Đã tan theo bụi đã giày ra tro

Chứ còn đâu Tăng Ni pháp lữ
Còn gì nữa mà nói chùa chiền
Còn đâu vọng tiếng chuông thiêng
1446 Kệ Kinh trầm bổng cửa Thiên Phật gia

Một Đại Hội tại Chùa Xá Lợi
Giữa Thủ đô thành phố Sài Gòn
Như trước gồm sáu Tập Đoàn
1450 Thêm năm Giáo Phái họp hành tôn nghiêm

Một Hiến Chương đường đường công bố
Danh hiệu Giáo Hội tái tuyên xưng
Thống Nhất Phật Giáo Việt Nam
1454 Gánh vác sứ mệnh hai ngàn năm qua

Cương vị cao nhất, ngôi Tăng Thống
Đức Tăng Thống Tịnh Khiết, suy tôn
Chánh Thư Ký, Ngài Trí Quang
1458 Giữ gìn cương kỷ đạo phong nghiêm từ

Lãnh đạo Giáo Hội, Viện Hóa Đạo
Viện Trưởng, Ngài Tâm Châu, Thiện Hoa
Tổng Thư Ký, Ngài Huyền Quang
1462 Điều hợp Phật Giáo trên toàn nước ta

Tiếp tục truyền thừa mọi thời thế

Tiếp tục chuyển hóa mọi không - thời
Dù cho vật đổi sao dời
1466 Phật Giáo vĩnh trụ một lời không hai

Khắc nơi đây dấu son Phật Giáo
Chạm nơi đây dấu ấn nạm vàng
Chỉ có Phật Giáo Việt Nam
1470 Cùng chung thống nhất cùng mang hạnh nguyện

Không nước Phật Giáo nào làm được
Mọi Giáo Phái cùng hỗ cùng tương
Bên nhau sát cánh nghiêm tường
1474 Cùng sống cùng chết cùng thương hết lòng

Băng không gian thẳng trăm vinh nhục
Vượt thời gian biến đổi bốn mùa
Phật Giáo chuyên chở Ba Thừa
1478 Chuyển xe chánh pháp chưa vừa bốn nguyên

Vững tay lái con thuyền Giáo Hội
Vững tay chèo bốn biển năm châu
Phật Giáo Việt Nam rợp màu
1482 Tăng Ni, Phật tử cơ cầu bi lân

Hãy mạnh bước lên đường Tứ Thánh
Tự độ độ tha hạnh vô biên
Đi trong khắp chốn mọi miền
1486 Cùng nhau chuyên chở con thuyền thanh lương

Đạo vì đời dân thân phụng hiến
Đời vì đạo hỗ trợ tương lân
Không ai đánh đổi phong trần
1490 Dù cho suy thịnh bao lần sá chi.

PHẬT GIÁO VIỆT NAM

Cận Hiện Đại

Thế kỷ hai mươi qua hăm một
Bóng thời gian dật dặt mai sau
Đây là thời đại tiến mau

1494 Kéo liền bốn biển năm châu rất gần

Mọi phương tiện thông thương khá dễ
Lại còn thêm hệ mạng toàn cầu
Văn minh tiến bộ nhờ nhau

1498 Tình người nhân loại giúp nhau đỡ đần

Mỗi quốc gia kết giao tôn trọng
Mỗi chủng tộc giữ bản sắc riêng
Chữ "đồng" hơi dễ nói liền

1502 Chữ "dị" cũng giảm oan khiên rã rời

Phật Giáo mình cũng thời cũng thế
Cũng đến đi hiện hữu khắp nơi
Á, Úc, Âu, Mỹ có rồi

1506 Phi Châu nghèo khổ cũng rồi có luôn

Lập cơ sở xây chùa thỉnh tượng
Khí Phật cụ tôn trí trang nghiêm
Kệ Kinh trầm bổng cửa thiền

1510 Người người lui tới học hành tường tri

Trong ngoài nước vận hành như thế
Người xuất gia đâu cũng thế thôi
Chiếc áo hoại sắc khoác rồi

1514 Trên thời đèn đáp dưới thời hàm linh

Đời Tăng sĩ rày đây mai đó
Tương chao dưa muối đãi bốn mùa
Chẳng cần câu nệ hơn thua

1518 Sớm hôm gióng tiếng chuông chùa ngân vang

Cầu nguyện cho pháp luân thường chuyển
Phổ nguyện cho Phật Pháp trường tồn
Nghiêm tịnh khắp chốn thiền môn

1522 An hòa hải chúng phụng tôn Phật Đà

Dung hợp mọi Tông môn Pháp phái
Hòa hợp tình Pháp lý keo sơn
Lịch sử gắn thêm điểm son

1526 Châm đen trả lại bên cồn bờ lau

Hai ngàn năm sử vàng chói lợi

Hai ngàn năm lịch sử huy hoàng

Mai sau theo bóng thời gian

1530 Mong sao đẹp nét son vàng Sử Ca.

Bắt đầu cuối tháng 8

Viết xong ngày 04-9-2016

TNT Mặc Giang